

Лимар Валерія Валеріївна

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

Lymar Valeriia

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the International Relations and Foreign Policy Department
Vasyl Stus Donetsk National University
ORCID: 0000-0002-4328-7529*

DOI: 10.25313/2520-2294-2025-11-11552

АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ СВІТУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE AS A FACTOR IN SHAPING GLOBAL FOOD SECURITY IN THE CONTEXT OF ECONOMIC TRANSFORMATION

Анотація. Вступ. Аграрний сектор України посідає ключове місце у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки, адже держава є одним із провідних експортерів зернових, олійних культур та продукції переробки на світових ринках. На тлі зростання населення планети, посилення кліматичних змін, енергетичних та логістичних криз, питання стабільного постачання продовольства набуває стратегічного значення для міжнародної спільноти. Україна, маючи значний аграрний потенціал, родючі ґрунти, сучасні технології виробництва та потужний експортний сектор, виступає важливим чинником підтримання балансу попиту і пропозиції продовольчих товарів у світі.

Мета статті – визначення й аналіз ролі аграрного сектору України у формуванні продовольчої безпеки світу.

Матеріали і методи. При проведенні дослідження використано як інформаційну та аналітичну базу, що забезпечує достовірність, об'єктивність і міжнародну порівняльність дослідження. Звіти FAO використано для аналізу глобальних тенденцій продовольчої безпеки та визначення місця України на світовому аграрному ринку. Дані FAO дозволили порівняти обсяги виробництва й експорту основних сільськогосподарських культур України з іншими провідними експортерами світу, а також простежити вплив війни на структуру глобальних продовольчих потоків.

Для досягнення мети дослідження було використано комплекс взаємодоповнювальних методів наукового пізнання, які забезпечили системність і достовірність отриманих результатів. Аналітичний метод застосовано для вивчення та узагальнення даних міжнародних організацій (FAO, World Bank, IFPRI, KSE) щодо обсягів виробництва, експорту та динаміки аграрної продукції України. Завдяки цьому визначено основні тенденції розвитку галузі та її місце у світовій економіці. Статистичний метод використано для опрацювання кількісних показників експорту, урожайності, обсягів виробництва, індексів продовольчої безпеки та макроекономічних індикаторів. Порівняльний метод дав змогу зіставити показники України з провідними аграрними експортерами світу (США, Бразилією, Канадою, Францією), що дало змогу об'єктивно визначити конкурентні переваги та вразливі місця українського аграрного сектору. Індуктивно-дедуктивний метод використано для переходу від аналізу окремих показників і кейсів (зокрема зернового експорту) до узагальнених висновків про роль аграрного сектору України у глобальному продовольчому балансі.

Результати. Визначено, що подальша агресія РФ проти України здатна підважити не лише національну продовольчу систему України, а й суттєво погіршити стан глобальної продовольчої безпеки через руйнування виробничої бази, обмеження експорту, логістичні бар'єри та підвищення світових цін. Пом'якшити ці ризики можливо через міжнародну підтримку відновлення інфраструктури, створення альтернативних коридорів експорту, надання доступу до ресурсів (добрива, паливо, кредитування) та посилення механізмів глобальної продовольчої допомоги й запасів. Своєчасна координація з боку міжнародних організацій і донорів є критичною для запобігання масштабнішим гуманітарним наслідкам. В подальшому планується проведення кореляційно-регресійного аналізу факторів впливу на експорт продукції аграрного сектору України.

Перспективи. В подальшому планується проведення кореляційно-регресійного аналізу факторів впливу на експорт продукції аграрного сектору України.

Ключові слова: аграрний сектор, продовольча безпека, сталий розвиток, економічні перетворення, міжнародна торгівля, експорт, імпорт, національна безпека.

Summary. Introduction. Ukraine's agricultural sector plays a key role in ensuring global food security, as the country is one of the leading exporters of grains, oilseeds and processed products on world markets. Against the backdrop of global population growth, intensifying climate change, and energy and logistics crises, the issue of stable food supplies is becoming strategically important for the international community. With its significant agricultural potential, fertile soils, modern production technologies and powerful export sector, Ukraine is an important factor in maintaining the balance of supply and demand for food products in the world.

Purpose – determination and analysis of the role of Ukraine's agricultural sector in shaping global food security.

Materials and methods. The study used an information and analytical database that ensures the reliability, objectivity and international comparability of the research. FAO reports were used to analyze global food security trends and determine Ukraine's place in the global agricultural market. FAO data made it possible to compare the production and export volumes of Ukraine's main agricultural crops with other leading exporters in the world, as well as to track the impact of the war on the structure of global food flows.

To achieve the research objectives, a set of complementary scientific methods was used to ensure the consistency and reliability of the results. An analytical method was used to study and summarise data from international organisations (FAO, World Bank, IFPRI, KSE) on the production, export and dynamics of Ukraine's agricultural products. This has made it possible to identify the main trends in the development of the industry and its place in the global economy. The statistical method was used to process quantitative indicators of exports, crop yields, production volumes, food security indices and macroeconomic indicators. The comparative method made it possible to compare Ukraine's indicators with those of the world's leading agricultural exporters (the United States, Brazil, Canada, France), which made it possible to objectively identify the competitive advantages and vulnerabilities of the Ukrainian agricultural sector. The inductive-deductive method was used to move from the analysis of individual indicators and cases (in particular, grain exports) to generalised conclusions about the role of Ukraine's agricultural sector in the global food balance.

Results. It has been determined that further aggression by the Russian Federation against Ukraine could undermine not only Ukraine's national food system, but also significantly worsen global food security due to the destruction of the production base, export restrictions, logistical barriers and rising world prices. These risks can be mitigated through international support for infrastructure restoration, the creation of alternative export corridors, the provision of access to resources (fertilizers, fuel, credit) and the strengthening of global food aid and stockpiling mechanisms. Timely coordination by international organizations and donors is critical to preventing more widespread humanitarian consequences. In the future, it is planned to conduct a correlation-regression analysis of factors influencing exports of agricultural products from Ukraine.

Discussion. In the future, it is planned to conduct a correlation-regression analysis of factors influencing the export of agricultural products from Ukraine.

Key words: agricultural sector, food security, sustainable development, economic transformation, international trade, export, import, national security.

Постановка проблеми. Аграрний сектор України посідає ключове місце у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки, адже держава є одним із провідних експортерів зернових, олійних культур та продукції переробки на світових ринках. На тлі зростання населення планети, посилення кліматичних змін, енергетичних та логістичних криз, питання стабільного постачання продовольства набуває стратегічного значення для міжнародної спільноти. Україна, маючи значний аграрний потенціал, родючі ґрунти, сучасні технології виробництва та потужний експортний сектор, виступає важливим чинником підтримання балансу попиту і пропозиції продовольчих товарів у світі.

Водночас, воєнні дії, руйнування інфраструктури, обмеження експорту та зміни глобальних торговельних маршрутів створюють суттєві ризики для стабільності аграрного виробництва та його ролі

у світовому масштабі. У цих умовах особливої ваги набуває дослідження того, як Україна може зберегти і посилити свою участь у забезпеченні продовольчої безпеки, адаптувати аграрну політику до викликів глобального ринку та сприяти сталому розвитку міжнародної агропродовольчої системи.

Отже, актуальність дослідження зумовлена необхідністю оцінки потенціалу, ризиків і стратегічних напрямів розвитку аграрного сектору України в контексті його впливу на світову продовольчу безпеку та стійкість глобальних ланцюгів постачання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дане дослідження проведене на основі аналізу робіт українських та зарубіжних вчених, які присвячені вивченню ролі аграрного сектору для національної та глобальної продовольчої безпеки. Особливу увагу приділено роботам Лимар В. В., Зверева О. Д. [1–2], Томашук І., Борболук Є. [3], Мазура Г. Ф. [4]. Незва-

жаючи на досить ґрунтовні висновки даних авторів, є певні аспекти, що потребують більш детального вивчення, що й обумовлює мету проведення даного дослідження.

Мета статті — визначення й аналіз ролі аграрного сектору України у формуванні продовольчої безпеки світу.

Матеріали і методи. При проведенні дослідження використано як інформаційну та аналітичну базу, що забезпечує достовірність, об'єктивність і міжнародну порівнянність дослідження. Звіти FAO використано для аналізу глобальних тенденцій продовольчої безпеки та визначення місця України на світовому аграрному ринку. Дані FAO дозволили порівняти обсяги виробництва й експорту основних сільськогосподарських культур України з іншими провідними експортерами світу, а також простежити вплив війни на структуру глобальних продовольчих потоків.

Аналітичні матеріали Світового банку слугували для оцінки макроекономічних наслідків війни для аграрного сектору, включно з питаннями фінансування, інвестиційної привабливості та стійкості аграрного виробництва. Вони допомогли виявити взаємозв'язок між аграрним експортом України, валютними надходженнями та економічною стабільністю держави. Звіти Міжнародного інституту досліджень продовольчої політики (IFPRI) використано для розкриття глобальних аспектів впливу українського аграрного сектору на світові продовольчі ринки. Вони надали аналітичні оцінки щодо наслідків зниження експорту зернових з України для країн Африки, Азії та Близького Сходу, що дозволило поглибити розуміння міжнародного виміру продовольчої безпеки.

Дослідження Київської школи економіки (KSE) застосовано для аналізу внутрішніх структурних змін аграрного сектору, його логістичних обмежень і потенціалу відновлення експорту. Звіти KSE надали актуальні статистичні дані щодо виробництва, експорту, інфраструктурних втрат і оцінки ефективності державних та міжнародних програм підтримки.

Використання цих звітів дозволило сформуванню системну та комплексну аналітичну основу, що поєднує глобальний і національний рівні оцінки стану аграрного сектору України, а також обґрунтувати його ключову роль у забезпеченні світової продовольчої безпеки.

Для досягнення мети дослідження було використано комплекс взаємодоповнювальних методів наукового пізнання, які забезпечили системність і достовірність отриманих результатів. Аналітичний метод застосовано для вивчення та узагальнення даних міжнародних організацій (FAO, World Bank, IFPRI, KSE) щодо обсягів виробництва, експорту та динаміки аграрної продукції України. Завдяки цьому визначено основні тенденції розвитку галузі та її місце у світовій економіці. Статистичний метод використано для опрацювання кількісних показ-

ників експорту, урожайності, обсягів виробництва, індексів продовольчої безпеки та макроекономічних індикаторів. Цей метод дозволив оцінити зміни у структурі експорту аграрної продукції та виявити закономірності зменшення обсягів зернових поставок у 2023 році. Порівняльний метод дав змогу зіставити показники України з провідними аграрними експортерами світу (США, Бразилією, Канадою, Францією), що дало змогу об'єктивно визначити конкурентні переваги та вразливі місця українського аграрного сектору. Індуктивно-дедуктивний метод використано для переходу від аналізу окремих показників і кейсів (зокрема зернового експорту) до узагальнених висновків про роль аграрного сектору України у глобальному продовольчому балансі.

Виклад основного матеріалу. У сучасному глобалізованому світі продовольча безпека є одним із визначальних чинників стабільності, розвитку та миру. Зростання чисельності населення, зміни клімату, воєнні конфлікти та порушення логістичних ланцюгів створюють серйозні виклики для забезпечення людства якісними та доступними продуктами харчування. У цьому контексті аграрний сектор України виступає не лише основою національної економіки, але й стратегічним елементом світової продовольчої системи [1].

Україна традиційно належить до групи держав, здатних виробляти продовольства значно більше, ніж потрібно для власного споживання. Родючі чорноземи, сприятливі природно-кліматичні умови, розвинена система агровиробництва та науково-технічний потенціал забезпечують високий рівень конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції на світовому ринку. Впродовж останнього десятиліття Україна стабільно входила до числа провідних експортерів зернових культур, соняшникової олії, кукурудзи, пшениці та ріпаку, формуючи значну частку у глобальному експортному балансі [2].

Важливість аграрного сектору України для продовольчої безпеки світу особливо проявилася в умовах воєнної агресії, коли блокування морських портів та руйнування логістичної інфраструктури спричинили нестачу продовольства у країнах Африки, Азії та Близького Сходу. Саме українське зерно і продукти аграрного походження забезпечують мільйони людей у регіонах, залежних від імпорту. Таким чином, стабільність аграрного виробництва в Україні безпосередньо впливає на глобальні показники продовольчої безпеки, а будь-яке порушення цього балансу призводить до ризиків голоду, соціальних заворушень та зростання економічної нерівності.

Крім того, український агросектор виконує важливу функцію у формуванні світових продовольчих резервів, сприяє диверсифікації джерел постачання та зменшенню залежності країн від окремих ринків. Його розвиток стимулює міжнародне співробітництво у сфері аграрних технологій, стійкого

землекористування та кліматично адаптованого виробництва. Завдяки цьому Україна поступово перетворюється з постачальника сировини на активного учасника формування продовольчої політики у глобальному масштабі [3].

Таким чином, аграрний сектор України є не лише національним економічним ресурсом, а й елементом глобальної системи продовольчої безпеки. Від ефективності його функціонування залежить продовольча стабільність багатьох регіонів світу. Саме тому міжнародна спільнота зацікавлена у підтримці українського агровиробництва, розвитку його інфраструктури та інтеграції до стійких ланцюгів постачання. Забезпечення умов для сталого розвитку сільського господарства України є запорукою збереження глобальної продовольчої рівноваги, а отже — і однією з передумов стабільного майбутнього людства.

Україна залишається важливим постачальником сільськогосподарської продукції після лютого 2022 року, коли почалася російсько-українська війна, що порушила виробництво сільськогосподарських товарів та ланцюги постачання. У 2023/24 маркетинговому році Україна була провідним експортером соняшникової олії та четвертим за величиною експортером кукурудзи. Країни Африки та Близького Сходу особливо залежать від експорту зерна з України. Наприклад, на Україну припадало приблизно дві третини імпорту пшениці в Сомалі та п'ята частина в Єгипті [4].

Збитки, завдані українській сільському господарству внаслідок війни, станом на грудень 2023 року оцінювалися в 10 мільярдів доларів США. Однак загальні збитки були в 5 разів вищими, включаючи прямі збитки, такі як збитки від пошкодження сільськогосподарської техніки та врожаю, а також непрямі збитки від зниження обсягів виробництва та цін. За оцінками, для відновлення сектора в період з 2024 по 2033 рік потрібно понад 56 мільярдів доларів США.

Після того, як у липні 2023 року російський уряд призупинив Чорноморську зернову ініціативу, Україна почала відправляти сільськогосподарську продукцію іншими маршрутами, зокрема річкою Дунай

та чорноморськими портами. Країни Європейського Союзу (ЄС) запровадили безмитне ввезення української сільськогосподарської продукції, щоб підтримати її економіку. Однак, оскільки ці товари часто мали нижчу ціну, ніж вітчизняні продукти, у кількох країнах-членах ЄС, таких як Польща та Румунія, відбулися протести фермерів. Тому Європейська комісія ввела надзвичайні обмеження, або ліміти, на імпорт українського вівса, яєць, птиці та цукру. Експорт цукру з України зріс приблизно на 913% у грошовому вираженні у 2022 році [5].

Очікується, що Україна, яка є одним з найбільших ринків зерна, зазнає зниження експорту пшениці, кукурудзи та ячменю внаслідок зменшення виробництва та запасів через війну. Наприклад, прогнозується, що у 2024/25 маркетинговому році поставки пшениці, борошна та пшеничних продуктів зменшаться на 20%.

Україна є одним з основних експортерів м'яса бройлерів у світі та одним з провідних виробників курячих яєць у Європі. Виробництво м'яса в країні, де переважало птахівництво, скоротилося під час війни через зниження споживчого попиту та пошкодження інфраструктури. Крім того, виробництво молока скоротилося на 11 відсотків порівняно з попереднім роком.

Обсяг виробництва меду в Україні був восьмим за величиною у світі, перевищивши 63 000 метричних т у 2022 році. Крім того, країна очолила рейтинг експортерів меду в Центральній та Східній Європі (ЦСЕ) з приблизно 138 мільйонами доларів США. Основними напрямками експорту українського меду були Німеччина, Польща та Франція [6].

Далі представлено динаміку експорту продукції аграрного сектору України (Табл. 1).

Як бачимо з таблиці та рисунку, найбільшу частку експорту продукції аграрного сектору займає продукція рослинного походження, зокрема зернові. Після повномасштабного вторгнення РФ експорт зменшується з 13472,7 до 11717 млн. дол. США. Однією з ключових причин зменшення експорту стало продовження збройної агресії Російської Федерації проти України (як вже було зазначено), яка спричи-

Таблиця 1

Динаміка експорту продукції аграрного сектору України в 2020–2025 рр., млн. дол. США

Рік	Живі тварини; продукція тваринного походження	Продукція рослинного походження	Жири та олії тваринного або рослинного походження	Всього
2020	1188,2	11883,3	5746,9	49191,8
2021	1345,2	15538	7037,2	6872,3
2022	1471,8	13472,7	5948,6	44135,6
2023	1382,2	11717	5649,1	37584,3
2024	1643,5	13527,6	5756,4	41733,3
Січень-серпень 2025	1280,8	6813,5	4040,1	26406

Джерело: складено автором на основі [7]

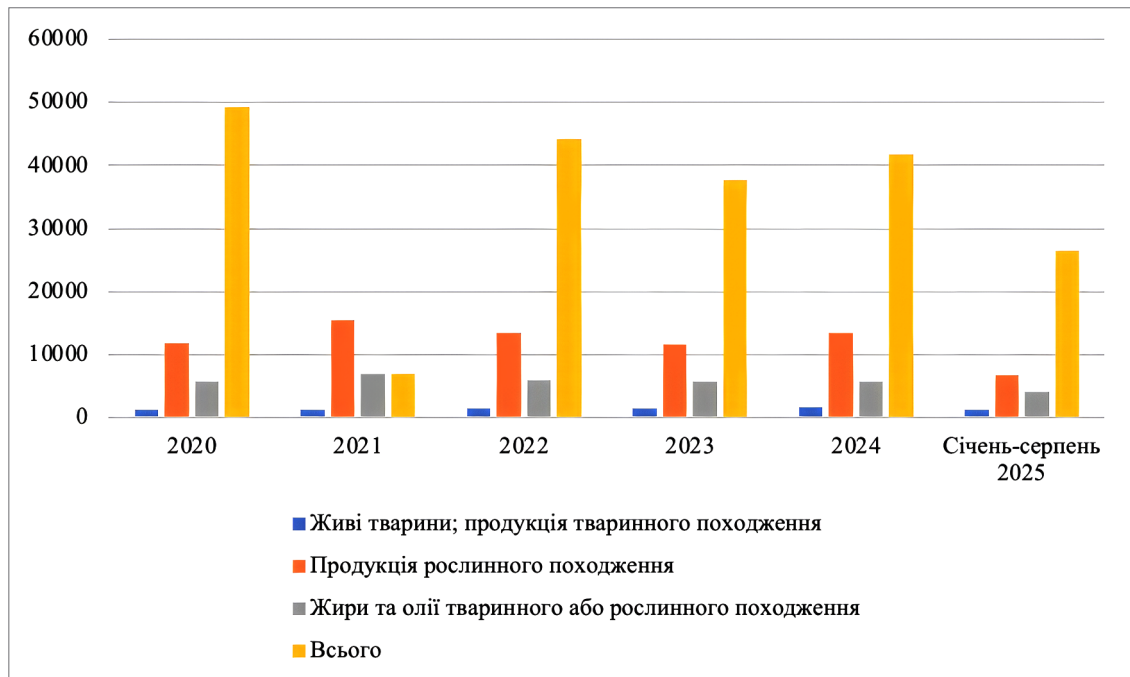

Рис. 1. Експорт продукції аграрної галузі України, млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі табл. 1

нила істотні втрати у виробничій та транспортній інфраструктурі аграрного сектору. Руйнування зернохосвищ, портових терміналів, залізничних колій і логістичних маршрутів обмежило можливості своєчасного транспортування продукції до світових ринків. Особливо відчутним стало блокування морських портів Чорного моря, через які до війни проходило понад 70% аграрного експорту. Вихід із «зернової угоди» у середині 2023 року зумовив необхідність переорієнтації транспортних потоків на сухопутні коридори через країни ЄС, що збільшило собівартість перевезень і знизило конкурентоспроможність українського зерна на міжнародному ринку.

Другою вагомою причиною стало скорочення площ посівів і зниження врожайності, зумовлене як воєнними діями, так і несприятливими кліматичними умовами. Значна частина родючих земель опинилася на окупованих або прифронтових територіях, що унеможливило їх ефективне використання. Крім того, нестача пального, добрив і робочої сили призвела до зниження продуктивності сільського господарства. В окремих регіонах відзначалося також погіршення якості ґрунтів через порушення технологічних циклів, що негативно позначилося на врожайності зернових культур [8].

Третім чинником, який вплинув на зменшення експорту, стали цінові коливання на світовому ринку зерна. У 2023 році після пікових показників 2022 року світові ціни на пшеницю та кукурудзу знизилися, що скоротило валютні надходження навіть за збереження відносно високих обсягів продажу. Зниження цін, поєднане з високими логістичними витратами, зробило український експорт менш при-

вабливим для трейдерів, які почали переорієнтовувати закупівлі на більш стабільні ринки, наприклад, США, Бразилію або Австралію.

Не менш суттєвим фактором стала зміна регуляторного середовища на європейському напрямку. Тимчасові заборони на імпорт українського зерна, запроваджені низкою країн ЄС (Польща, Угорщина, Словаччина) з метою захисту власних аграріїв, спричинили скорочення експорту до традиційних партнерів. Це не лише зменшило географічну диверсифікацію збуту, але й створило додаткові адміністративні бар'єри для українських виробників [9].

Таким чином, зниження експорту зернових культур з України у 2023 році є результатом комплексної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, воєнних, економічних, логістичних та кліматичних. Воно виявило вразливість аграрного сектору до глобальних шоків та актуалізувало необхідність структурної модернізації агропромислового комплексу.

У перспективі подолання цих викликів можливе шляхом диверсифікації експортних маршрутів, інвестування у відновлення інфраструктури, запровадження цифрових технологій у сільському господарстві та розширення співпраці з міжнародними партнерами. Збереження стабільного аграрного експорту є критично важливим не лише для економіки України, але й для підтримання продовольчої безпеки у глобальному масштабі.

Вважаємо, що подальше загострення збройної агресії РФ проти України матиме багатомірний і довготривалий вплив на український аграрний сектор. Окрім прямих людських і матеріальних втрат, війна порушує ключові елементи виробничого

циклу, від доступу до земель і засобів виробництва до логістики й експортних ринків, що в комплексі послаблює здатність України забезпечувати значні обсяги сільськогосподарського виробництва та експорту. Ця вразливість вже була продемонстрована під час блокади Чорноморських портів і періодичного переривання «зернових коридорів», коли світові ринки відчули суттєві перебої в постачанні.

Триваюча агресія призводить до прямого фізичного руйнування аграрної інфраструктури: зернохосвищ, елеваторів, переробних підприємств, транспортних вузлів і портів. Руйнування інфраструктури збільшує втрати продукції, ускладнює зберігання й логістику та підвищує собівартість експорту, що робить українське зерно менш конкурентним на світових ринках. Дослідження і звіти міжнародних організацій фіксують масштабні пошкодження інфраструктури та пов'язані з цим ризики для експорту.

Військові дії зменшують площі придатних до обробітку земель і створюють довгострокові екологічні проблеми (мінування полів, забруднення від боеприпасів, ерозія), що знижує потенційний врожай. Частина родючих площ залишається під окупацією або в зонах активних бойових дій, інша — непридатна через мінну загрозу або руйнування систем зрошення й меліорації. Це зумовлює скорочення пропозиції зернових на внутрішньому та зовнішньому ринках і підвищує ризик коливань обсягів експорту у майбутні сезони [10].

Конфлікт порушує доступ агровиробників до критичних виробничих ресурсів: насіння, добрив, пального, агротехніки та фінансування. Стислий доступ до добрив, зокрема внаслідок перебоїв у постачанні та зростання цін на енергоносії, знижує рентабельність вирощування зернових і може зменшити посівні площі або вплинути на вибір менш ресурсомістких культур. Це підвищує вразливість України як експортера сировини та послаблює її роль у глобальних ланцюгах постачання продовольства.

На додаток, логістичні бар'єри і збільшені витрати на транспортування (переорієнтація з морських маршрутів на довші сухопутні коридори або дороги мультимодальні ланцюги) зменшують конкурентоспроможність української продукції. Навіть за збереження виробничих обсягів експортні можливості можуть суттєво скоротитися через дефіцит транспорту, блокування портів та зростання страхових і транзитних витрат. Це означає, що світові закупівельні мережі будуть шукати альтернативних постачальників, що може знизити довгострокову частку ринку України [11].

На глобальному рівні подальша агресія матиме кілька негативних наслідків для продовольчої безпеки. По-перше, посилення нестабільності в поставках

зерна і олійних культур призведе до підвищення цін на продовольство вразливих країн, особливо у тих регіонах, які значною мірою залежать від українського експорту (Африка, Близький Схід, частина Азії). Перебої в поставках ризикують поглибити продовольчу незахищеність, спричинити зростання рівня голоду та соціальну напругу в країнах-імпортерах.

По-друге, зростання цін на зернові та добрива має мультиплікативний ефект: воно впливає на собівартість виробництва продовольства по всьому світу, підштовхуючи інфляцію цін на продукти харчування і посилюючи економічну нестабільність у країнах з обмеженими бюджетними можливостями реагування. Це, у свою чергу, послаблює здатність країн впроваджувати програми соціального захисту і реагувати на продовольчі кризи.

По-третє, тривала невизначеність щодо постачань стимулює переструктуризацію глобальних ланцюгів постачання, що може призвести до довготривалих змін торговельних потоків: імпортери шукатимуть диверсифікації, інвестори — у країнах-альтернативах, а маленькі імпортозалежні держави — у локальному агровиробництві. Хоча диверсифікація може зміцнити стійкість системи у довгостроковій перспективі, перехідний період супроводжується ризиками дефіциту й ціновими шоками [12].

Нарешті, стратегічна втрата або послаблення українського аграрного експорту може зменшити глобальні запаси продовольства та резервні можливості для реагування на інші кліматичні або геополітичні шоки. Втрата великого, відносно стабільного постачальника означає, що світ стає вразливішим до майбутніх криз, а міжнародна співпраця і механізми підтримки продовольчої безпеки набувають особливої ваги [13].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Подальша агресія РФ проти України здатна підважити не лише національну продовольчу систему України, а й суттєво погіршити стан глобальної продовольчої безпеки через руйнування виробничої бази, обмеження експорту, логістичні бар'єри та підвищення світових цін. Пом'якшити ці ризики можливо через міжнародну підтримку відновлення інфраструктури, створення альтернативних коридорів експорту, надання доступу до ресурсів (добрива, паливо, кредитування) та посилення механізмів глобальної продовольчої допомоги й запасів. Своєчасна координація з боку міжнародних організацій і донорів є критичною для запобігання масштабнішим гуманітарним наслідкам. В подальшому планується проведення кореляційно-регресійного аналізу факторів впливу на експорт продукції аграрного сектору України.

Література

1. Лимар В. В., Зверев О. Д. Міжнародна економічна безпека України в умовах посилення зовнішніх загроз. *Економіка і організація управління*. 2022. № 1. С. 13–25. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/issue/view/422> (дата звернення: 29.10.2025).
2. Лимар В. В., Зверев О. Д. Наукові підходи до розуміння концепту глобальної економічної безпеки. *Бізнес Інформ*. 2023. № 3. С. 6–12. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2023&abstract=2023_3_0_6_11 (дата звернення: 29.10.2025).
3. Томашук І., Борболюк Є. Значення аграрного сектора економіки у забезпеченні продовольчої безпеки України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-26>
4. Мазур Г. Ф. Парадигма забезпечення продовольчої безпеки на основі підвищення потенціалу аграрного сектору. *Агросвіт*. 2024. № 9. С. 49–56. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/download/3616/3651/8568> (дата звернення: 02.11.2025).
5. How the Russian invasion of Ukraine has further aggravated the global food crisis. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/how-the-russian-invasion-of-ukraine-has-further-aggravated-the-global-food-crisis> (дата звернення: 25.08.2025).
6. Agriculture in Ukraine — statistics & facts. URL: https://www.statista.com/topics/12302/agriculture-in-ukraine/?srsId=AfmBOoqpqcckvzvdmlLJJB5kxlpzi_-8CVJ-mTzTvBCiDT1HMw5KgJ2 (дата звернення: 01.11.2025).
7. Товарна структура зовнішньої торгівлі України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/tsztt/tsztt_u/arh_tsztt2020_u.html (дата звернення: 01.11.2025).
8. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Ukraine — country profile. FAO. Rome: FAO, 2025. URL: <https://www.fao.org/countryprofiles/index/en/?iso3=UKR> (дата звернення: 02.11.2025).
9. FAO. Harvesting data from space to inform policy, predictability and investments in Ukraine's grain sector. FAO. Rome: FAO, 2023. URL: <https://www.fao.org/europe/news/detail/harvesting-data-from-space-to-inform-policy-predictability-and-investments-in-ukraine-s-grain-sector/en> (дата звернення: 02.11.2025).
10. Kyiv School of Economics (KSE). Agriculture in Ukraine: Pre-war, Status Quo and a Look Ahead. KSE Agrocenter. Kyiv: KSE, 2023. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/03/Market-analysis-and-Outlook-of-Ukraine-2023.pdf> (дата звернення: 02.11.2025).
11. KSE. Estimation of the effect of humanitarian programme «Grain from Ukraine» on African food security. KSE Agrocenter. Kyiv: KSE, 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/09/Grain_from_Ukraine_initiative_the_role_for_African_food_security.pdf (дата звернення: 02.11.2025).
12. International Food Policy Research Institute (IFPRI). Ukraine and global agricultural markets two years later. IFPRI Blog, 26 February 2024. URL: <https://www.ifpri.org/blog/ukraine-and-global-agricultural-markets-two-years-later> (дата звернення: 02.11.2025).
13. FAO. The importance of Ukraine and the Russian Federation for global agricultural commodity markets FAO. Rome: FAO, 2022. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/4fce6098-a3ba-4742-b8f4-685454a5d409/content> (дата звернення: 02.11.2025).

References

1. Lyamar V. V., Zveriev O. D. Mizhnarodna ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovah posylenia zovnishnih zagroz [Ukraine's international economic security amid growing external threats]. *Ekonomika I organizatsia upravlinnia*. 2022. № 1, pp. 13–25. Available at: <https://jeou.donnu.edu.ua/issue/view/422> [in Ukrainian].
2. Lyamar V. V., Zveriev O. D. Naukovi pidhody do rozuminnia kontseptu globalnoi ekonomichnoi bezpeky [Scientific approaches to understanding the concept of global economic security]. *Business Inform*. 2023. № 3, pp. 6–12. Available at: https://www.business-inform.net/article/?year=2023&abstract=2023_3_0_6_11 [in Ukrainian].
3. Tomoshuk I., Borbolyuk Ye. Znachennia agrarnogo sektora ekonomiky u zabezpechenni prodovolchoi bezpeky Ukrainy [The importance of the agricultural sector in ensuring food security in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2023. № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-26> [in Ukrainian].
4. Mazur G. F. Paradygma zabezpechennia prodovolchoi bezpeky na osnovi potentsialu agrarnogo sektoru [Paradigm of food security based on enhancing the potential of the agricultural sector]. *Agrosvit*. 2024. № 9, pp. 49–56. Available at: <https://nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/download/3616/3651/8568> [in Ukrainian].
5. How the Russian invasion of Ukraine has further aggravated the global food crisis. Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/how-the-russian-invasion-of-ukraine-has-further-aggravated-the-global-food-crisis> (accessed: 25 August, 2025).
6. Agriculture in Ukraine — statistics & facts. Available at: https://www.statista.com/topics/12302/agriculture-in-ukraine/?srsId=AfmBOoqpqcckvzvdmlLJJB5kxlpzi_-8CVJ-mTzTvBCiDT1HMw5KgJ2
7. Tovarna struktura zovnishnoi torgivli Ukrainy [Commodity structure of Ukraine's foreign trade]. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/tsztt/tsztt_u/arh_tsztt2020_u.html [in Ukrainian].
8. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Ukraine — country profile. FAO. Rome: FAO, 2025. Available at: <https://www.fao.org/countryprofiles/index/en/?iso3=UKR>

9. FAO. Harvesting data from space to inform policy, predictability and investments in Ukraine's grain sector. FAO. Rome: FAO, 2023. Available at: <https://www.fao.org/europe/news/detail/harvesting-data-from-space-to-inform-policy-predictability-and-investments-in-ukraine-s-grain-sector/en>

10. Kyiv School of Economics (KSE). Agriculture in Ukraine: Pre-war, Status Quo and a Look Ahead. KSE Agrocenter. Kyiv: KSE, 2023. Available at: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/03/Market-analysis-and-Outlook-of-Ukraine-2023.pdf>

11. KSE. Estimation of the effect of humanitarian programme «Grain from Ukraine» on African food security. KSE Agrocenter. Kyiv: KSE, 2024. Available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/09/Grain_from_Ukraine_initiative_the_role_for_African_food_security.pdf

12. International Food Policy Research Institute (IFPRI). Ukraine and global agricultural markets two years later. IFPRI Blog, 26 February 2024. Available at: <https://www.ifpri.org/blog/ukraine-and-global-agricultural-markets-two-years-later>

13. FAO. The importance of Ukraine and the Russian Federation for global agricultural commodity markets FAO. Rome: FAO, 2022. Available at: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/4fce6098-a3ba-4742-b8f4-685454a5d409/content>